

ERDÉLYI GYÜLEKEZET

REMÉNYSÉG SZIGETE

Igehirdetés
2014. június 1-jén
(Németh Géza Emlékkonferencia napján)

A templom: ahonnan legmesszebb látni
(Habakuk 1,1-2,3)

A templom: ahonnan legmesszebb látni

Lekció: Máté 23,29-36

Igehirdető: Zalatnay István

Textus: **Habakuk 1,1-2,3**

Fenyegető jövődőlés. Habakuk próféta látomása.

Meddig kell még kiáltanom, Uram, miért nem hallgatsz meg? Kiáltok hozzád az erőszak miatt, de nem segítesz!

Miért kell látnom a romlottságot és nézmem a nyomorúságot? Erőszak és önkény van szemem előtt. Folyik a per, és viszály támad.

Azért nem érvényesül a törvény, nem hoznak soha igaz ítéletet, mert a bűnös kijátssza az igazat: ezért hoznak igazságtalan ítéletet.

Nézétek a népeket és lássátok, ámulva csodálkozzatok, mert olyan dolgot viszek véghez napjaitokban, amit nem is hinnétek, ha elbeszelnék!

Mert most útnak indítom a káldeusokat, ezt a kegyetlen és szilaj népet. Bejárja a széles földet, birtokba veszi mások hajlékait.

Rettenetes, félelmetes ez a nép, önmaga szabja meg törvényét és méltóságát.

Lovai gyorsabbak a párducoknál, és vadabbak a pusztai farkasoknál, vágatnak lovasai. Noha messziről jönnek lovasai, repülnek, mint a zsákmányra lecsapó sasok.

Erőszakos szándékkal érkeznek mindnyájan, arcuk csak előre néz, annyi foglyot ejtenek, mint a főveny.

Csúfot űz a királyokból, kineveti a hatalmasokat. Nevet az erődítményeken, sáncot emel a földből, és elfoglalja őket.

Azután mást gondol, és továbbmegy. Vétkes ő, mert a saját erejét isteníti.

Uram, ősidőktől fogva te vagy az én szent Istenem! Nem fogunk meghalni! Uram, te az ítélet eszközévé tetted őt! Kősziklám, te arra szántad, hogy büntessen!

Szemed tiszta, nem nézheti a rosszat, nem tudod elnézni az elnyomást. Miért nézed hát el a hűtlenséget, miért hallgatsz, amikor a bűnös tönkreteszi a nála igazabbat?

Olyanná tetted az embert, mint a tenger halait, mint a férget, amelynek nincsen gazdája.

Mindenkit kifog horoggal, hálójába terel, és kerítőhálójába gyűjt; azután örül és vigad.

Ezért áldoz hálójának, és tömjénezz kerítőhálójának, mert velük szerez gazdag jövedelmet és bőséges ételmet.

Hát örökké kivetheti hálóját, és gyilkolhatja a népeket kíméletlenül?!

Órhelyemre állok, odaállok a bástyára, figyelek, várva, hogy mit szól hozzám és mit felel panaszsomra.

Válaszolt is nekem az Úr, és ezt mondta: Írd le ezt a kijelentést, véd táblákra, hogy könnyen el lehessen olvasni!

Eldöntött dolog már, amiről kijelentést kaptál, hamarosan célhoz ér, és nem okoz csalódást. Ha késik is, várd türelemmel, mert biztosan bekövetkezik, nem marad el.

Kedves Testvérek!

Mostani istentiszteletünk negyed évszázados jubileumi emlékezés is egyúttal. Az 1989-1990-es történelmi fordulat jár eszünkben. Azok a hetek, hónapok, amelyek az itt lévő gyülekezet tagjainak többségének életében az egyetlen személyesen átélt történelmi sorsfordulót jelentették. Az előzőt félig-meddig tudatosan is csak a most már 80-as korosztály tapasztalta. A többieknek, nekünk, az volt eddig az egyetlen – és talán nem is lesz több. Mert az igazi történelmi sorsfordulók elég ritkák. Még ma is, hiába gyorsult föl oly nagyon a világ bizonyos tekintetben – és lassult le más vonatkozásban. A történelmi sorsfordulók ritmusa mintha hasonló maradt volna.

Sajnos! Mert egyre jobban szeretnénk, ha ismét lenne egy. Pedig mennyire máshogyan indult az, amelyre most emlékezünk: a negyed évszázaddal ezelőtti. Emlékezünk-e még egyáltalán, hogy milyen érzéseink, gondolataink voltak akkor, 25 évvel ezelőtt? (Elvileg talán tudjuk, mégis, azt hiszem döbbenetes lesz szembesülnünk velük a mai nap előadásában.)

Végső leegyszerűsítésben, talán így fogalmazhatunk: akkor azt gondoltuk, hogy valami nagyon nagy jó történik, hogy sokkal jobb világ köszönt ránk – most pedig látjuk: nem így történt. Nehogy félreértés legyen: nem csak nálunk nem, máshol sem. Érdeemes olvasgatni azt, hogy miket írtak a világnak azon a részén, amelyet inkább közvetve érintett az akkori nagy fordulat. Ott is hatalmas lelkesedés volt – és azóta csak egyre nő a kiábrándultság. Ezt csak az nem látja, aki vak, vagy mindenáron elvakultságba akar menekülni.

De lesz-e vajon újabb fordulat? Van mire várnunk? És legfőképpen: tehetünk-e mi bármit is azért, hogy legyen újabb, igazi jó fordulat? Van receptje a történelmi sorsfordulóknak? Valamilyen mintája, alapszerkezete? Vagy ha nem, hát érdemes-e legalább elmélyednünk tanulságos példák tanulmányozásában?

Keresztyénnek lenni azt jelenti, hogy úgy gondoljuk: igen. Az egykor volt sorsfordulókkal való folyamatos párbeszédünk tehet alkalmassá és méltóvá arra, hogy velünk is megtörténjen a csoda.

Keresztyénnek lenni azt jelenti, hogy egyre mélyülő meggyőződéssel hisszük: csak *akkor tudunk jó, helyes történeteket írni életünkkel, ha bennünket a szent történetek írnak*. Elsősorban a szent történetek – másodsorban pedig a szent történetek által ihletett történetek. Azok sok-sok utánaélése-írása évezredek alatt: el egészen 1989-ig.

Az igehirdetésnek az elsődleges dolga mindig az, hogy az őstörténet fölé hajoljon. Most is így fogok tenni. Azonban ahogy nekem, úgy az igehallgatóknak is néha talán bele fog csendülni a füle abba, ahogyan ez a két és fél ezer évvel ezelőtti történet, a Habakuk prófétáé, visszhangzik 1989-ben: a temesvári eseményekben és e gyülekezet alapító lelkészének szolgálatában ugyanebben az időben.

1987-ben Amerikában egy rangos bibliai kommentár-sorozat egyik köteteként megjelent a Habakuk és Zofóniás próféta könyvéhez írt magyarázat is. Szerzője a kolozsvári teológia akkori öszövetséges professzora, Eszenyeiné Széles Mária. Ez a kötet az erdélyi magyar teológiának egyik kiemelkedő alkotása, büszkesége abban a szörnyű korszakban. Nem véletlenül: ezekről a bibliai könyvekről ugyanis akkor úgy lehetett írni –ha volt hozzá valakinek mersze – hogy azok kézzel fogható valósággá váltak; hogy az akkori örült diktatúrától szenvedő keresztyén ember Istent ostromló imájának szavai egybeolvadtak a majd száz nemzedékkel korábban élt prófétáéval.

Ennek a rövid bibliai könyvnek már a formája is drámai. Váltakozva szólal meg benne Isten és ember: a kétségbeesetten panaszkodó ember és az előbb rejtélyesen, majd egyre világosabban beszélő-cselekvő Isten. Ezt érzékeltetendő olvastunk elég hosszú textust és a szokottól eltérő módon: fölváltva.

Az első megszólalás minden különösebb magyarázat nélkül ma is érthető. Az első négy vers, amelyekből árad a felháborodás a rossz, az igazságtalanság, a hazugság, az aljasság miatt. Az elemi erejű, a kezelhetetlen, a csillapíthatatlan felháborodás. Na, ez biztosan nem korhoz, kultúrához kötött sajátosság, hanem mindenkori prófétai alapvonás. Aki ezt föladja, az nem lesz próféta. Ha nagyon föladja még egészséges lelkű, tisztességes ember is nehezen. (Tessék csak elolvasni a tavaly kiadott Németh Géza könyv elején a verseket is, hogy lássuk azokat a hatalmas indulatokat, amelyek lelkében dúltak –ugyanazzal szemben, ami ellen Habakuk írt a Kr. előtti VII. és VI. század fordulóján. És hasonló érzések áradnak Tökés László számos, '80-as években írt leveléből is.)

De hát ez lenne a jó út? A düh, az engesztelhetetlen haragvás? Az a feltétele a jónak, hogy valaki haragudjon az emberekre? Nem! De azért nem, mert a prófétáknak végső soron nem az emberekkel van bajuk – hanem az Istennel. Bizony *magával az Istennel!* Vele pörölnek. A keserűségből az emberekre haragvásból valóban nem lesz próféta. Hanem csak abból, ha valaki az Istennel perel. Ezt teszi Habakuk. Mert nem érti az Istent. Nem érti, hogy miért engedi történni azt, ami olyan elviselhetetlenül aljas, gonosz.

Sőt, a konkrét esetben még többről, még mélyebbről van szó. A próféta második panaszából ugyanis kiderül: legfőképp azt nem érti, hogy Isten miért a szörnyeteg babilóniak által rója ki népére a különben ezerszeresen megérdemelt büntetést. Még nagyobb rosszal gyógyítja Isten a rosszat? Ugy operál, hogy közben meghal a beteg?

Habakuk nem érti a történelmet – vagyis nem érti a történelem Urát. Azt tudja – ahogyan tudja minden, a szent történeteket helyesen olvasó ember – hogy nem lehet a világ sorsa semmirekellők kezében. Nem olyan romantikus értelemben nem, hogy az csúnya dolog lenne, még csak nem is úgy, hogy erkölcsileg nem lehet, hanem azért nem, mert *lehetetlen, hogy a silányságé legyen az igazi erő.* Matematikailag lehetetlen. A semmiből nem lesz semmi. A silányok csak akkor uralhatják a világot, ha Isten adja kezükbe a hatalmat. És ez rejtélyes, ez érthetetlen. Az Istennek van valami titka. Valami hátborzongató titka. És azt meg kell megfejtetni. Hát ezért ostromolja Habakuk oly szenvedélyesen az eget.

Ugye értjük a prófétának nemcsak érzelmi, hanem egyúttal intellektuális kínját: gondolatainak valóságos keresztútját. Látja népe életének kiábrándító valóságát – és látja azt, hogy közben egy még istentelenebb, szörnyű külső hatalom elnyomása nehezedik rá. Miért engedi ezt az Isten? Mi értelme ennek? Habakuk szavaival: Hát örökké kivetheti hálóját, és gyilkolhatja a népeket kegyetlenül? Vagyis: meddig? Meddig tart ez még?

És a próféta kérdésében szinte fölsejlik a válasz: az Isten következő, most már világos szava. Csak *valameddig* pusztíthat a gonosz. Megszabott idő adatott Babilonnak. És azután letűnik a történelem színpadáról. Talán késik ahhoz képest, ahogyan azt az éppen szenvedő ember vágná, de, ahogy olvastuk: „ha késik is, várd türelemmel, mert biztosan bekövetkezik, nem marad el”.

Vagyis: bizonyosan lesz újabb történelmi fordulat. Megvolt az értelme, a szerepe a korábbinak, annak is, amelyet a babiloni hódítás jelentett. Az sem történelmi baleset volt, nem értelmetlen epizód. Babilon is eszköz volt Isten kezében, amelyet Ő, az igazi cselekvő felhasznált – hogy azután hamarosan letegyen a kezéből.

Az ember számára legtöbbször egyáltalán nem világos, hogy mi az értelme annak a szenvedésnek, amelyben benne él. Így van ez a személyes életben, de így van a történelemben is. A próféta, még Habakuk sem tudhatta, hogy mi volt az értelme, a célja a babiloni hódításnak, a legnagyobb történelmi tragédiának, amely népét érte. Az csak nemzedékekkel később kezdett földeregeni. Mi pedig már világosan látjuk; két és fél évezred távlatából látható, hogy csak így folytatódhatott Isten népének története. Csak akkor, ott, a fogságban születhetett meg az az istenhit, amely már teljesen független volt mindenféle államtól, hatalomtól, erőttől. Akkor született meg először a „*hitbeli haza a magasban*”. És abban a hazában majd újabb fél évezreddel később a mi Urunk Jézus Krisztus.

Habakuk ebből még semmit nem tud. Nem is tudhat, nem is érthet. Ő azt az egyet értheti meg, hogy lesz következő fordulat. Hogy neki azt kell várnia, hogy kitartó, rendíthetetlen hűséggel kell várnia a következő fordulatot. Neki az a dolga, hogy odaálljon őrhelyére, a bástyára, és figyelje, várja, hogy mit szól az Úristen.

És nekünk is ez a feladatunk. Az volt a 80-as évek ellenállóinak, és most is ugyanaz. Ehhez nekünk is végig kell

mennünk az értelmét veszett történelem látványától szenvedő Habakuk próféta útján. El kell jutnunk addig, hogy világossá váljon: félreértjük a történelmi sorsfordulók természetét, ha azoktól végleges választ, üdvöt várunk. Ahogyan a sokat – egykor nagy respektussal, ma már inkább csak gúnyosan – emlegetett amerikai tudós, aki a kommunizmus bukása után könyvet írt a „történelem végéről”. Persze boldog végéről, happy end-jéről. Nos, hát az tényleg nem következett be. Nem következhetett be.

Huszonöt évvel ezelőtt azonban igenis sok jó történt, fölszabadult sok egészséges, tiszta erő, gondolat, érzés emberek millióiban. Csak mindez mára megerőtlenedett, kiürült, sokszor szinte ellenkezőjébe fordult. És ezért joggal érezzük azt, hogy ismét kellene valami újabb fordulat. Valami jó fordulat. Nem azért, mert az akkori nem volt jó, hanem azért, mert rég volt, mert elmúlt, mert azóta ismét túlzottan összesűrűsödött a rossz. Nem az akkorit kellene most újra, helyesebben újrajátszani, hanem a mait, illetve holnapit. Az akkori fordulat valóban jó volt – de nem egyszer s mindenkorra fordította meg a világ sorsát. Most újabbra van szükség! Ehhez pedig ismét oda kell állni az őrhelyre, a bástyára. És várni, lesni az Isten szavát, mozdulatát, hogy az megrezegetse hangszálainkat, megmozdítsa tagjainkat. Hogy mi magunk eszközzé válhassunk a történelemben cselekvő Isten kezében.

Szépen hangzik ez, de hát hol van az a bizonyos bástya? Mi a valós értelme a költői képnek? Hol kell vigyázniuk az őrzőknek a vártán? Habakuk könyve erre is választ ad.

A prófétáknak sokféle típusa volt ismert Izráelben. Voltak eksztatikus próféták, voltak szinte külön társadalmi réteggént élő prófétai közösségek. Voltak a legkülönbözőbb társadalmi rétegekből származó nagy prófétai személyiségek, akik néha teljes váratlansággal robbantak bele a közéletbe, jelentek meg a királyi udvarban, vagy kultushelyen és mondták el legtöbbször dörgedelmes próféciáikat. Voltak írópróféták is, akik leírták a rájuk bízott üzenetet, amely azután megkezdte a maga hosszú útját, hogy számtalan újraolvasás, átértelmezés, kiegészítés révén évszázadokig élő szó,erő maradjon az Isten népének életében.

Habakuk abba a csoportba tartozott, amelyet úgy hívtak, hogy kultuszi próféta. Vagyis egyházi személy volt. Olyan próféta,

aki a templomban élt, a templomi élet részeként végezte prófétai szolgálatát. Igen furcsa státusz volt ez. Hiszen az igazi prófétára gyakran olyan üzenet bízott, amely gyűlöletessé tette a regnáló állami és egyházi vezetés számára. Legfontosabb üzenetük sokszor éppen a fennálló viszonyok kíméletlen ostromozása volt. Ezért üldözték, gyilkolták őket nemegyszer, ahogy arról Jézus beszél a lectioként olvasott evangéliumi részben. Így volt ez már akkor, régen a szent történetben is. És azután, az az által ihletett újabb és legújabb koriakban is. Nem véletlen, hogy Németh Gézá, akinek most emlékkonferenciáját tartjuk, hivatalosan kizárták az egyházi személyek közül. A romániai forradalom pedig azzal kezdődött, hogy el akartak távolítani egy prófétai hangon szóló lelkészt a temesvári református kultuszhelyről.

Ma talán különösen is fontos üzenetük van a kultuszi prófétáknak. Az ő sajátos kettősségüknek. Annak, ahogyan prófétai szót szólnak, ahogy engesztelhetetlenül tiltakoznak a hazugság és az arra felhúzott mindenféle épület ellen, és ahogy ostromolják Isten trónusát miértjeikkel, meddigjeikkel? Hogy azután szólják Isten üzentét, ha választ kapnak. De mindeközben végig ott vannak a templomban. A kultuszi közösségben.

Ma az egész embervilágnak van szüksége fordulatra. Radikálisan más irányba kellene fordulnia, mint amelybe most megy. Vannak is prófétai indulatok, víziók, remények – legtöbbször az egyháztól távol; és szólnak, nap mint nap szólnak ma is a magabiztos, papos féligazságok a templomok tízezreiben. Isten szavát, a következő fordulatot bejelentő üzenetét meghallani azonban akkor remélhetjük, ha prófétai lélekkel – de a templomban, a keresztyén hit világában maradunk. Ott van a bástya ahonnan a legmesszebb látni és hallani. Ámen.

Erdélyi Gyülekezet

1146 Budapest, Thököly út 44. II.em. 4/a

Karitatív és Kulturális Központ: **Reménység Szigete**

1106 Budapest, Gyógyszergyári u. 3.

tel: 3416-602, 2609-455, e-mail: erdelyigyulekezet@gmail.com

honlap: www.erdelyigyulekezet-budapest.hu